

رئیس - اگر آقایان اجازه می فرمایند و می گذارند از حق خودشان جناب عالی می توانید بفرمائید (قلب اظهار کردند آقای سردار اسعد مجازند)

آدینه محمدخان - من نمی گذرم باید در این خصوص رای گرفت اگر رای دادند بفرمایند.
رئیس - پس رای میگیریم هر کس تصویب میکند که آقای سردار اسعد بدون آنکه نوبت بایشان برسد اظهارات خودشانرا بفرمایند قیام نمایند (به اکثریت تصویب شد)

سردار اسعد - عرض میکنم این سئوال جواب امروز و این وضع مجلس را بنده هیچ منتظر نبودم امروز متوقع بودم دشمن های خیلی سخت باهم متحد شده دست بدست یکدیگر بدهند باز می بینم گفتگوی اعتدال و انقلاب است این حرفی که ما را خراب کرده است بازاعاده میشود این حرفها را ما از مجلس تا برنیتدازیم با رزوه های خودمان نائل نخواهیم شد اثرات سوء این حرفها بکابینه وزراء و ادارات دولتی و بولایات و همه جا سرايت میکنند پس ما باید در این موقع کمال اتحاد را کرده باهم متفق باشیم و این گفتگوها را از میان برداریم بسیار خوب اگر امروز يك کار بسیار بدی اتفاق افتاد باید آنرا حربه دست کرد و بطرف خود تاخت - اینطور نیست اگر يك چنین اتفاقی افتاد باید تحقیق شود بدون تحقیق نمیشود کاری کرد اگر مقصود ما این باشد که پی موقع میگردیم و يك سوء اتفاقی را حربه دست خودمان کنیم و بطرف بپردازیم این قافله تابعش لنگ است و بهیچ جا نخواهیم رسید پس باید ای نمایندگان محترم يك قدری اغراض را کنار بگذارید ملاحظه کنید چشم بیست کرور و یاسی کرور ملت در این بقمه شما است و خجالت بکشید که جواب آنها را در پیش خدا و پیغمبر چه خواهید داد حالا که يك چنین اتفاقی افتاده است باید با کمال دقت و تجسس و تحقیق کرد به بینیم کی بوده و از کجا بوده البته هر کس هست مجازات خواهند داد نباید در این موقع این طور شدت کرد بطرف يك قدری خوب است ملاحظه بکنید وضع مملکت را يك قدری این اختلافات را کنار بگذارید این هوس اقتقام کشیدن از خصم را کنار بگذارید عرض اینک بر خصم غلبه کنید بگذارید مغلوب شوند مغلوب شدن در مقام حفظ استقلال مملکت خیلی سهل است کشته شدن هم سهل است استدها می کنم که این اختلافات را موقتاً کنار بگذارید تا اینکه مملکت بحال امنیت خود معاودت نماید بعد از آنکه قدری حال سکون در مملکت پیدا شد آنوقت باز ممکن است سر مطالب شخصی بروید و اگر اعتراض کسی را از خودتان در يك چنین موقعی رفع نکنید کار بزرگی نیست مجال باقی است ممکن است در جای دیگر با جواب بدهید دیگر آنکه میخواستم عرض کنم در باب کابینه وزراء و همراهی ما این از جمله رسومات است حتی ازدول متمدنه که کابینه قدیم با کابینه جدید موافقت تام ندارد بنده میخواهم الان يك قدری ازدول متمدنه هم پیش بیفتیم وقت خدمت کردن بنده حالا است که اسم وزیر روی من نیست و خدمت بوزراء بکنم اگر چه خدا شاهد است که من از روز اول مایل بوزارت نبودم و حالا میخواهم ثابت کنم که با

خارج بودن از کابینه و وزارت اداء تکلیف خودم را که خدمت باین آب و خاک و ملت است می کنم تا انشاء الله از عهد بیرون خواهم آمد لکن استدها دارم شما هم در خیال این باشید که با وزراء همراهی کنید اگر عیبی در یکی از آن وزراء دیدید ممکن است بروید پیش او در خانه اش باو بگوئید فلان عیب در کار شماست یا رفع عیب بکنید یا امساکت کنید بطور مهربانی با زبان خوش و ملایم با آنها صحبت کنید نه اینطور که از حالا آثار اختلاف و عدم موافقت با وزراء اظهار کنید در خیال این باشید که ایرادی از او گرفته او را در مجلس ضایع کنید بنده هم سرفولی که داده ام با کمال جد و جهد ایستاده ام و تا يك نفر بغتتاری زنده است ایستاده ام که رفع پریشانی خاطر هارا بنمایم و از مرگ هم گریزان نیستم خدا میفرماید قل فتمنوا الموت ان كنتم صادقين هر کس ادعای مشروطیت می کند باید در راه مشروطیت آرزوی مرگ کند برای استقلال مملکت خودش نه برای ریاست یا طمع يك عرض دیگر دارم اینست که قول داده ام نظم فوق العاده بدهم در این شهر که تابعال در این مملکت دیده نشده باشد لکن فراموش کردم عرض کنم که با همراهی و کلا اگر همراهی شما نباشد نمیتوانم دیگر اینک در باب تزلزل گفتگو شد که مملکت ما متزلزل نیست بلی يك طوری است که نه میتوان گفت متزلزل است نه میتوان گفت متزلزل نیست از این حیث که مردم متوحش باشند که حالا جماعتی میریزند خانه آنها را غارت آتش میزنند این تزلزل و عدم امنیت البته هیچ نیست لکن اغنیای مملکت اغلب متزلزلند و شب براحتی نمی خوابند میترسند قریب هزار نفر قتله پیدا شده است از وقتیکه امین الملک را کشته اند اشخاصی در این شهر افتادند و گفتند پول بدهید والا کشته میشوید و با سم کمپته خیلی از مردم پول گرفتند و مردم در تزلزل بودند تا اینکه این آقا کشته شد این مسئله خیلی مردم اثر کرده است گرچه از آن روز به بعد نشنیده ایم کسی برود از کسی پول بخواهد ولی خیلی اسباب تزلزل است امروز واجب است که بزودی زود رفع این تزلزل بشود و اینکار از عهد بنده بر میآید بعد از جزئی همراهی که و کلائی عظام با بنده بکنند امیدوارم طوری بکنم که هموم از بنده راضی و متشکر باشند (تمام گفتند احسن احسن)

رئیس - بعد از فرمایش آقای سردار اسعد واقماً دیگر جای گفتگو نیست باید بهائیم که بفرمایش سردار اسعد آمدمید و جواب گفتید جز این که اختلاف را شدت بدهید و ماده را غلیظ تر کنید فایده دیگر ندارد و از برای اصلاح مملکت یقین دارم که حاضر هستید خود داری بکنید و از بعضی مذاکراتی که شده است صرف نظر نمائید بنده هم مکلفم که همه حق بدهم لکن باز عرض می کنم آمدمید و جواب گفتید از يك طرف یاد و طرف جز این که اختلاف را شدت بدهید فایده دیگر ندارد باید ما کار مملکت را اصلاح کنیم نه این که خراب کنیم حالا بیائید جواب بدهید محض خاطر وطن و محض خاطر استقلال وطن بنده می خواهم يك موضوعی را مطرح کنم که آنهم راجع بان اتحاد است و آن موضوع اتحاد دولت مسلم است باین معنی

که امروز جشن مشروطه عثمانی است می نائید که مشروطیت این دولت کمک به مشروطیت ما کرده است و بشکرانه این که دولت مسلم باهم اتحاد می نمایند بیائید این مذاکرات را کنار بگذارید این اختلافات را ندیده انگاریم و فکری برای امنیت و استقلال مملکت و وطن خودتان بنمائید و مخصوصاً میخواستم امروز از مجلس و نمایندگان محترم اجازه بخواهم که تلگراف تهنیتی به مجلس مبعوثان عثمانی بنمائیم و گمان میکنم مجلس هم موافقت خواهد داشت که يك همچو تلگرافی از طرف مجلس بشود که دلیل بر اتحاد دولت مسلم بشود (گفتند صحیح است)

[رئیس اجازه ده دقیقه تنفس داد]
[مقارن ظهر مجلس ختم شد]

جلسه ۱۴۱

صورت مشروح روز دوشنبه

۱۸ رجب ۱۳۲۸

مجلس فوق العاده يك ساعت قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد صورت مجلس روز شنبه را آقای معاضد الملک قرائت کرد .

رئیس - در صورت مجلس ملاحظه هست؟

حاج شیخعلی - يك پیشنهادی آن روز بنده کردم در باب لایحه انتخاب علماء اسمی از آن برده نشده است .

رئیس - صحیح است - ملاحظه دیگری هست؟
[اظهاری نشد - رئیس صورت مجلس را امضاء نمود]

رئیس - اینطوری که اینجا [صورت مجلس] نوشته شده است به گمان این که هیئت وزرا حاضر میشوند روز یکشنبه مجلس منعقد میشود که معرفی می شوند چون حاضر نشدند مجلس منعقد نشد ولی امروز بنا به خواهش آقای رئیس الوزراء فوق - العاده مجلس تشکیل شد و دستوری نداریم غیر از معرفی وزراء

وکیل التجار - می خواهم عرض کنم همان طور که صلاح است بنده به مجلس مبعوثان عثمانی تلگراف تبریک و تهنیت جشن مشروطیت آنها بشود اگر صلاح می دانید تلگرافی هم بیارلمان فرانسه بشود در تبریک عیدی که در (۱۶) ژوئیه کرده اند .

رئیس - موقع آن گذشته است (در این موقع کابینه وزرا بریاست آقای مستوفی الممالک تشریف آوردند) .

رئیس - آقای رئیس الوزراء کابینه را معرفی می فرمائید .

رئیس الوزراء - کابینه وزراء تشکیل شده است از قراریکه عرض می کنم :
حضرت والا فرمانفرما وزیر داخله - آقای نواب وزیر خارجه - آقای حکیم الملک وزیر مالیه - آقای قوام السلطنه وزیر جنگ - آقای دبیر الملک وزیر عدلیه - شاهزاده اسدالله میرزا وزیر پرست و تلگراف برای وزارت علوم هنوز کسی معین نشده است معاون فعلاً مشغول کار است و همین چندروزه آنهم معلوم می شود (گفتند مبارك است) .
نوبری - اگر چه ظاهراً چند روزی تشکیل

تأخیر افتاده و البته تمام آقایان و کلامی دانند که در هیچجا ممکن نیست باین زودی کابینه تشکیل شود و خیلی کم اتفاق می افتد که باین زودی معین شوند و حالاً که این کابینه جدید بجای کابینه سابق نشسته اند البته قدری تأخیر در کار خواهد شد ولی تعجیل نباید و بعقیده بنده در تشکیل کابینه خیلی تعجیل شد و تشکرات خود را از این انتخاب تقدیم جناب رئیس الوزراء می نمایم .

معزز الملک - البته وظیفه بزرگ این کابینه جدیدی که تشکیل شده است این است که در امنیت و رفاه انقلاب و فراهم نمودن موجبات آسایش این مملکت هم قسم اقدامات بنماید بنابر این بنده در اول روزی که این کابینه تشکیل و معرفی شده می خواهم خاطر

محترم هیئت وزراء عظام متوجه کنم بیک مسئله مهم خطرناکی که آن مسئله و باست و از فراری که شنیده ام در خیلی از سرحدات ایران شیوع دارد خوب است وزارت جلپه داخله از این مسئله جلوگیری کرده سعی دانی بنمایند که این بالای آسمانی داخل مملکت ما نشود .

وزیر داخله - همین حالا با آقای معزز الملک گفتیم که در اصطلاح بنقاط درجه نوشته می شود طبیب و حفظ الصحة و لوایم این کار هم خیلی زود معین شده فرستاده می شود .

ارباب کیخسرو - می خواهم از این کابینه که امروز معرفی شدند نمی دانم که هر چه زود تر پروگرام خود را بفرستند و یک پروگرامی باشد چندان صعب نباشد و طوری باشد که بشود زود بموقع اجرا بیاید .

رئیس الوزراء - پروگرام وزراء تا روز شنبه انشاء الله نوشته شده بمجلس فرستاده میشود .

اقاسید حسین - بیک قسمت از عرایض بنده را که راجع پروگرام بود یاد آوری کردند و امیدواریم در یک پروگرامی که خیلی خیلی فعلیت داشته باشد پیشنهاد خواهند کرد و این اول ترقی کار ایشان باشد و ماها مطمئن باشیم و بخلاف آن پروگرامی که سابقاً وزراء پیشنهاد کرده بودند واقف شود و تجربه و امتحانهای که کابینه سابق بحرانهائی بی دربی دادند این کابینه جدید با فعالیت تامه وجدوجهد بما نشان خواهند داد .

دکتر علی خان - بعقیده بنده تمام این مذاکرات امروز زیادی است بواسطه اینکه روز اولی است که وزراء بمجلس آمده اند و البته پروگرامی خواهند داشت و بمجلس خواهند فرستاد فقط چیزی که لازم است عرض کنم اینست که منبعه خوبست قرار بگذاریم ما بوظیفه خودمان عمل کنیم و از برای وزراء تکلیف معین نکنیم

رئیس - دستوری که برای جلسه آتیه حاضر کرده ایم یعنی چیزهایی که ممکن است جزو دستور شود این است که عرض می شود چون لوایح و راپورت هائی که رفته است بکمسیون و برگشته است و می توان جزو دستور قرار داد تمام در یک صورتی نوشته و طبع شده میان آقایان نمایندگان توزیع می شود که ملاحظه فرمایند و همه روزه منبعه مرتباً دستور معینی داشته باشیم هنوز آن صورت طبع

نشده باین واسطه بنده یک دستور برای جلسه فردا معین کرده ام و عرض می نمایم .

قرائت لایحه آیات الله در خصوص انتخاب پنج نفر علماء - راپورت کمیسیون بودجه در باب مدرسه کمال الملک - ایضاً راپورت کمیسیون بودجه در باب وظیفه د کتر مورل طرح ارباب کیخسرو در باب کمیسیونها - شور ثانوی در قانون اداری معارف .

محمد هاشم میرزا - در جزو دستور فردا فقط قرائت لایحه آقایان است یا انتخاب هم می شود بعقیده بنده که قرائت آن چندان اهمیت ندارد خوبست که انتخاب هم بشود .

رئیس - فعلاً قرائت میشود چون بعضی مذاکرات لازم است که باید در آن مخصوص بشود .

حاجی سید ابراهیم - مطلب اولی را که در دستور معین کردید که قرائت لایحه علمای نجف باشد چندان اهمیت ندارد و خوب است انتخاب ه نفر را هم جزء دستور قرار بدهید

رئیس - عرض کردم چون بعضی مذاکرات لازم دارد فعلاً قرائت میشود و اگر مذاکراتی نداشت شروع بانتخاب میکنیم .

هشترودی - اگر چه مخارج زیادی برای مجلس میشود ولی روزنامه رسمی نداشتن در واقف یک نقصی است برای پارلمان و دولت بنده تقاضا میکنم اگر چه مخارج زیاد است ولی چون روزنامه رسمی لازم است طرح ارا جزو دستور بفرمایند .

رئیس - هنوز طبع و توزیع نشده است

ارباب کیخسرو - عرض بنده اول در باب نایب رئیس است نایب رئیس سعیمی باید باشد که همیشه در مجلس حاضر باشد رئیس اگریت روزی نائب باشد وظایف او را انجام بدهد و خوب است امروز بکثیر نایب رئیس بجای شاهزاده اسدالله میرزا معین شود .

ثانیاً فراموش نکنیم که در باب قاتلین مرحوم آقاسید عبدالله در چند جلسه مذاکره شد و جداً از وزراء دستگیری خواسته شد .

فاصر الاسلام - از بیات طرح روزنامه رسمی که فرمودید طبع و توزیع نشده لازم می دانم تا کید شود که زود تر طبع و توزیع شود چون خیلی اهمیت دارد دیگر اینکه مجلس در این مدت داخل هیچ دستوری نشد مگر مذاکره گرفتن قاتلین آقای آقا سید عبدالله و اولین اقدامی که این کابینه می نماید اقدام در دستگیری آنها خواهد بود .

دکتر علیخان - راپورت شعبه ششم اگر مخالفی نیست چون طبع و توزیع شده است قرائت بشود .

رئیس - چون مخبر نیست می ماند برای جلسه آتیه .

حاجی آقا - در باب هیئت رئیسه گمان میکنم مقتضی باشد که امروز معین کنیم در باب قتل مرحوم سید اینکه در این باب بکابینه اظهاری نشد برای این بود که این مطلب خیلی بدیهی است که اول وظیفه این کابینه امروز گرفتار نمودن آنها خواهد بود و اینکه آقای نویری از رئیس الوزراء اظهار نشکر نمودند بنده

اعتقاد این است که باید تشکر را بعد از عمل کرد از اینجهت بود که ما یک جماعتی بودیم که در این باب اظهاری نکردیم و ساکت نشستیم بجهت اینکه اول باید عمل را ببینیم و بعد تشکر کنیم و البته بعد از دیدن عمل تشکر خواهیم کرد در باب انتخاب هیئت رئیسه بنده مقتضی میدانم امروز انتخاب بشود بجهت اینکه ما چند نفر از نمایندگان داریم که جزء وزراء شده اند و بجای آنها باید انتخاب شود و من گمان میکنم که اول عوض آنها را انتخاب نمایم بجهت اینکه اگر بجای آنها انتخاب کنیم شاید در میان آنها اشخاصی باشند که برای نیابت ریاست شایسته تر باشند .

مقیم السلطنه - نایب رئیس چنانچه گفته شد برای اینست که در مجلس حاضر باشد و در موقع غیبت رئیس وظیفه او را انجام بدهد و نایب رئیس اول آقای حاجی سید نصرالله مدتی است تشریف نمی آورند بنده عقیده ام اینست که فردا باید تکلیف ایشان معین شود که تشریف بیاورند یا مستعفی هستند آنوقت نایب رئیس دویم انتخاب شود .

لسان الحکما - میخواستیم استعفای این آقایانیکه جزء وزراء شده اند بمجلس آمده است یا خیر و دیگر اینکه انتخاب سه نفر نماینده بجای ایشان را هم اگر بشود جزء دستور قرار بدهید (گفته شد لازم باستعفاء نیست همینکه بوزارت معرفی شدند از و ذلت منفصل خواهند بود)

افتخار الواعظین - در دوروز قبل آقای سردار اسعد فرمایشاتی فرمودند در خصوص رفاه بزلزل و استمرار امنیت مملکت و اجرای قانونی که مدعی است از مجلس گذشته و بدبخانه تا کنون بموقع اجرا نیامده است و آن قانون ترک اسلحه است که در مامصر از مجلس گذشته است در سوریه که در مملکت مشروطه جز قوای نظامی کسی حق ندارد حمل اسلحه نماید و بنده از مجرای حق امروز حمل اسلحه می نمایم بواسطه رحمت و مجاهدات زیادی که در استرداد حقوق ملت کشیده اند تشکر می نمایم و عرض می کنم این حمل اسلحه آنها خلاف قانون و اسباب عدم امنیت مملکت خواهد بود و ما خیلی امید داشتیم که اول کسیکه این قانون را اجرا نماید همین مجاهدین باشند و مخصوصاً بغاطر دارم آنروز یکبار این قانون مطرح شد بعضی از آقایان نمایندگان اسرار داشتند که این قانون تمام شهرها و ولایات و قراء و عشایر و ایالات عمومیت پیدا کند جز نظام احدی نتواند حمل اسلحه نماید ولی بنده عرض میکنم کسی حمل اسلحه ننماید هر کس که می خواهد حمل اسلحه نماید داخل در نظام شود و مخصوصاً استدعا دارم که روز پنجشنبه کابینه را بخواهید و تا کید کنید که بزودی این قانون را که مدتی است موقوف الاجراء مانده و آقای سردار اسعد هم بما امیدواری داده اند که بعد از تشکیل کابینه همه قسم همراهی بنمایند حال که بعمدالله کابینه تشکیل شد ایشان بواسطه وظیفه و کالت نمی توانند بلا واسطه مداخله در اجرائیات نمایند ولی به همراهی ایشان کابینه جدید آن قانون را بزودی در موقع اجراء بیاورد دیگر دچار بعضی مشکلاتی که شده ایم نشویم .

نجات - موضوع مذاکره چیست؟
رئیس - موضوع معینی نداریم همه هم برای مذاکره کافی نیست [رئیس حرکت کرد و مجلس يك ربع قبل از غروب آفتاب ختم شد .]